Contributed by M. Lievens
maandag, 28 januari 2008 - Last Updated maandag, 28 januari 2008

In het najaar organiseerde de SAP in Gent, Leuven en Antwerpen een vormingscyclus in drie delen over marxisme en ecologie, waar 46 mensen aan deelnamen. Op die manier tracht de SAP het noodzakelijke debat aan te zwengelen over de ecologisering van het marxisme en het socialisme.

Het is immers overduidelijk dat het marxisme (of beter, de ‘vele marxismen’) de ecologische kwestie gemist hebben. Uiteraard verwijzen marxisten steevast naar de milieuproblematiek in hun kritiek van het kapitalisme. Maar de eerlijkheid gebiedt ons toe te geven dat voor het gros van de marxisten de ecologische crisis nauwelijks iets veranderde aan hun theorie (zowel op het vlak van de analyse van de huidige maatschappij als op het vlak van het denken over een alternatief maatschappijmodel) en aan hun praktijk (met uitzondering van de strijd tegen kernenergie in de jaren ’70 heeft ook de SAP als organisatie tot voor kort nooit centrale initiatieven genomen op het ecologische terrein). Daar komt nu verandering in. Sinds een tiental jaar bestaat een bijzonder boeiend debat over de ‘ecologisering van het marxisme’. Nieuwe teksten of fragmenten van Marx duiken op, die een dergelijke benadering versterken. Auteurs als John Bellamy Foster, Paul Burkett, Elmar Altvater, Michael Löwy leverden verfrissende bijdragen om het milieuprobleem te integreren.

Ook in de praktijk begint er iets te veranderen. Marxisten spelen internationaal hun rol in de opkomende klimaatbeweging. De SAP nam samen met anderen binnen het kader van de oproep ‘Klimaat en sociale rechtvaardigheid’ (www.klimaatoproep.be) het initiatief voor de recente betoging in december. In de toekomst zullen we binnen dat samenwerkingsverband verder werken. Reeds nu al worden plannen gesmeed voor een nieuwe betoging op 6 december 2008. Radicaler dan socialisme

De discussie over ecosocialisme start eigenlijk vanuit een angstwekkende vaststelling: de enorme aantasting van het milieu door het kapitalisme is de basis aan het aantasten waarop een democratische, duurzame socialistische maatschappij opgebouwd kan worden. De wereldwijde ecologische voetafdruk van het huidige systeem bedraagt al meer dan 120% van de draagkracht van de aarde. Het kapitalisme kan gerust nog een tijdlang op die manier ‘boven zijn stand’ leven, maar wel met grote kosten op termijn. Die vaststelling tast de centrale gedachte aan, dat het kapitalisme de condities zou creëren voor een ‘hogere’ maatschappijvorm, het socialisme, via een enorme groei van de productiekrachten. In dat klassiek marxistische dogma lijkt het wel alsof de ‘productiekrachten’ (niet enkel de technologie, maar alle elementen die de productiviteit van de arbeid vergroten) neutraal zijn. Of met andere woorden, dat de productiekrachten die het kapitalisme voortbracht, enkel van eigenaar moeten veranderen, en zo ingezet kunnen worden in een socialistische maatschappij. De boel collectiviseren onder arbeiderscontrole, en klaar is kees!

Zo simpel is het natuurlijk niet: is de lopende band een neutrale techniek, die ook in een socialistische maatschappij gebruikt moet worden? Zijn kernenergie of genetische manipulatie slecht als ze door kapitalisten worden gebruikt, en goed binnen een socialistische economie? Het is tegen dergelijke ideeën dat het ecosocialisme radicaal ingaat. Net zoals de arbeiders in de Parijse Commune in 1871 vaststelden dat het oude staatsapparaat vernietigd moest worden, en vervangen door een ander type van democratische instituties, stellen ecosocialisten dat grote delen van het bestaande productieapparaat eenvoudigweg ontmanteld moet worden, en vervangen door iets anders. Hele sectoren moeten eigenlijk verdwijnen, zoals de productie van elektriciteit op basis van fossiele brandstoffen of kernenergie, of de automobielsector. Het is maar in een democratisch geplande economie dat deze beslissing überhaupt genomen kan worden. Vandaag zouden de machtige multinationals in deze sectoren nooit aanvaarden dat hen een haar in de weg wordt gelegd. In een ecosocialistische maatschappij kunnen ook de maatregelen worden genomen om die sectoren te reconverteren, of het personeel elders te werk te stellen.

Wanneer we vandaag een andere, socialistische maatschappij willen opbouwen, moeten we iets doen met de loodzware erfenis die het kapitalisme ons nalaat, niet enkel op ecologisch, maar ook op cultureel of moreel gebied. Dat zal veel creativiteit vergen! Het ecosocialisten staan voor de gigantische uitdaging een project uit te werken dat eigenlijk nog radicaler is dan het socialisme, en dat resoluut kiest voor decentralisering, herlokalisering van productie en consumptie, de ontmanteling van de meest vervuilende sectoren, het invoeren van een ‘communisme van de commons’, de ‘zonnerevolutie’, de opheffing van de tegenstelling tussen stad en platteland. De verandering van de bezitsverhouding, en het invoeren van democratische controle op de productie, volstaan niet. Net zoals het politiek klassenbewustzijn volgens Lenin binnengebracht moest worden in de trade-unionistische strijd van de arbeiders, moet vandaag het ecologisch bewustzijn binnengebracht worden in dat klassenbewustzijn. Zonder een dergelijk ecologisch bewustzijn dreigt een high-tech socialisme niet die duurzame maatschappij te zijn die ze moeten zijn. Wie hierover meer wil lezen, kan het boek “Ecosocialism or Barbarism” (een uitgave van Socialist Resistance, 130 pp.) nu aan de prijs van 8 euro (+ 2 euro verzendingskosten) kopen via info@sap-rood.be.